

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

ISSN1845-5034 oktober 2009 letnik V

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in PGŽ

Ureja uredniški odbor:

Milan Grlica, Dušanka Gržeta, Marjana Mirković, Darko Mohar, Vitomir Vitaz

Podpinjol 43, 51000 Reka, Hrvaška
tel.: 324 321, 215 406, faks: 334 977

Glavna urednica: Marjana Mirković,
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
Tel.: 091 593 6086

Priprava, prevodi in oprema besedil
Marjana Mirković v okviru projekta SI-T

Lektorica Darka Tepina Podgoršek

Izdajateljji:

Slovenski dom KPD Bazovica, bazovica@bazovica.hr

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ

vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

ISSN 1845-5034

Oblikovanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Prelom in tehnično urejanje:

Krispin Stock

Mesečnik finančno podpirajo:

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Mesto Reka

Primorsko-goranska županija

Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: *Romeo in Julija (pa še kaj)*, nova uspešnica
dramske skupine KPD Bazovica. Foto: Tolja Hromin

Karikatura:

Bojan Grlica

Slovenski dom KPD Bazovica

tajništvo, knjižnica in klubski prostori

torek in četrtek: 10.00-12.00, 18.00-20.00

MePZ - vaje, ponedeljek: 18.00-21.00

Dramska skupina, po dogovoru

Folklorna skupina, sreda 18.30-20.00

Plesna skupina, po dogovoru

Fotografska skupina, po dogovoru

Dop. pouk slovenščine, ponedeljek in torek : 18.00 -21.00

Planinska skupina, torek: 20.00-22.00

Svet slovenske narodne manjšine Reke, sreda: 10.00-12.00

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ, sreda: 10.00-12.00

Mladinska skupina, druga in četrta sobota: 16.00

www.bazovica.hr/mladinci

Kažipot oktober 2009,

št. 54, letnik V

o obvestilo.....	3
d dogodki.....	3
n napovednik.....	13
i iz drugih društev in svetov.....	17
n novo na knjižnih policah.....	18
a aktualno.....	19
z zanimivosti.....	19

EGON: **ZA ŽENSKÉ**

ŽENSKÉ
NAJDEJO PROBLEM

ZA VSAKO REŠITEV...

OBVESTILA

Poziv za ustanovitev otroškega/ mladinskega pevskega zbora

Vse zainteresirane za otroški/mladinski pevski zbor vabimo k sodelovanju in obveščamo, da bo jeseni 2009, če bo za to dovolj zanimanja, ustanovljen slovenski otroški/mladinski pevski zbor, ki ga bo predvidoma vodila mag. Kristina Riman.

Udeležba bo brezplačna.

Prijave za slovenske igralne urice v vrtcu

Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije zbira prijave za igralne urice v slovenščini kot prvi korak za organizacijo vrtca, ki ga omogoča zakonodaja. Če bo dovolj prijavljenih, bodo urice predvidoma potekale v enem od reških vrtcev.

Informacije na telefonski številki 324 321 (sreda 10.00-12.00) in gsm: 091 593 6086.
Marjana Mirković

Dopolnilni pouk slovenščine in slovenske kulture bo v Slovenskem domu KPD Bazovica v š. l. 2009/2010 potekal dvakrat tedensko, in sicer od 18. do 21. ure v učilnici. Ob ponedeljkih bo namenjen začetnikom, ob torkih nadaljevalni skupini. Prijave pred začetkom pouka.

DOGODKI SEPTEMBER

5. september Dražice pri Reki Srečanje foklornih skupin

Zatančajmo po domači 2009 se imenuje znana prireditev, ki je že petnajsto leto zapored potekala na *Trgu mlakarice* v grobniškem naselju Dražice nad Reko. Udeležba je bila mednarodna, nastopilo je devet skupin iz tujine in skupno tristo plešočih, med katerimi so bili tudi

gostje iz Slovenije iz društva Skala iz Kubeda. Srečanje organizirata Turistično društvo Dražice in občina Jelenje, v sodelovanju s folklorno skupino KUD *Zvir*, ki s svojimi članicami skrbi tudi za razvoj folklore v društvu KPD Bazovica.

Tudi letošnje srečanje je bila lepa priložnost za druženje in izmenjavo izkušenj, obenem pa tudi za turistično promocijo kraja in nastopajočih, ki so se v posebnem sprevedu v svojih narodnih nošah, med njimi tudi ruskih in bolgarskih, sprehodili po draških ulicah.

Marjana Mirković

5.-6. september

Reka

Mednarodna pustolovska tekma
Ki-Challenge 2009

Na reškem Korzu se je začelo letošnje, sedmo tekmovanje Ki-Challenge 2009.

Organizator je društvo za športe v naravi Ad Natura, prireditvev pa je napovedal atraktiven spust po alpinistični vrvi z reškega nebotičnika na Jadranskem trgu, ki sta ga uprizorili reški osvajački Mt. Everesta, sestri Darija in Iris Bostjančič, v enak podvig s šestinšestdesetmetrske višine pa se je hlabro podal tudi reški župan Vojko Obersnel.

Sledila je tekma na območju Primorsko-goranske županije, ki je obsegala pot od Reke, po Kvarnerskem zalivu in otoku Krku. Prvi del tekme v kategoriji Master se je začel v soboto na Korzu, tekma pa se je po 170 kilometrih končala dan pozneje na Krku. Druga kategorija Light v dolžini 60 km je bila nekoliko lažja in je potekala na Krku.

Ki-Challenge, ena od tekem. Foto: www.rjeka.hr

Sicer pa morajo tekmovalci pokazati znanje več disciplin, od spretnosti v spustu po vrvi in iznajdljivosti v orientaciji do gorskega kolesarjenja, trekinga in veslanja.

Za obe kategoriji, Master in Light, so bili med 43 skupinami prijavljeni tudi udeleženci iz Slovenije, med njimi skupina Lima Salomon, ki je zmagala v težji kategoriji Master.

Več: www.adnatura.hr

Marjana Mirković

6. september

Bazovica, Italija

Slovesnosti v spomin na bazoviške junake

Kot je znano, so bili 6. septembra 1930 na gmajni v bližini vasi Bazovica pri Trstu ustreljeni štirje primorski rodoljubi, člani protifašistične narodnoobrambne organizacije Tigr, ki se je upirala fašistični raznarodovalni politiki na Primorskem in v Istri med prvo in drugo svetovno vojno, ko je to območje pripadalo Italiji. Ferdo Bidovec, Franjo Marušič, Alojz Valenčič in Zvonimir Miloš so bili obsojeni zaradi izvedbe bombnega napada na uredništvo tržaškega fašističnega časopisa *Il Popolo di Trieste*, v katerem je bil - sicer nenamerno, saj je bila akcija mišljena kot dejanje demonstrativnega značaja - ubit eden od urednikov. Fašistično posebno sodišče za zaščito države jih je na tako imenovanem prvem tržaškem procesu obsodilo na smrt. V spomin na ta dogodek se vsako leto zvrsti več spominskih slovesnosti, začnejo se v Prešernovem gaju v Kranju, kjer stoji prvi spomenik bazoviškim junakom, osrednja proslava pa poteka na gmajni pri Bazovici, kjer so bili ustreljeni in ki je postala simbol primorskega upora proti fašizmu, kmalu po drugi svetovni vojni pa je bil tam postavljen tudi spomenik. Spomin na bazoviške junake pa je tudi ime, ki so ga leta 1947 rojaki dali takrat novoustanovljenemu slovenskemu društvu na Reki.

Letos sta se spominu na bazoviške junake poklonila tudi slovenska ministrica za obrambo Ljubica Jelušič in minister za šolstvo in šport Igor Lukšič, glavna govornika pa sta bila poslani DZ RS Franco Juri in slovenska kulturna delavka iz Rezije Luigia Negro.

Obrambna ministrica Ljubica Jelušič je med drugim poudarila, da je strpnost temelj de-

mokracije in napredka, zato se je treba upreti in obsoditi vsako obliko totalitarizma. Volje do svobode in ljubezni do svojega naroda ne more izkoreniniti nihče, za spoštovanje miru človeštva pa smo odgovorni vsi, je sklenila ministrica.

Franco Juri je kot pripadnik italijanske manjšine v Sloveniji govoril v italijansčini in dejal, da so bili bazoviški junaki plemeniti možje, pravi antifašisti in prepričani domoljubi, ki so se uprli fašizmu, s katerim se je uveljavljala nestrpna diktatura oziroma režim, utemeljen na institucionaliziranem umoru in sloneč na državnem terorizmu. Po njegovih besedah je obsodba totalitarizmov sicer pravična in nujna, a obenem je zavrnil poskuse, da bi enačili politično idejo nacifašizma z idejo tistih, ki so se mu zoperstavili.

Luigia Negro pa se je osredotočila na pomen zaščitnih zakonov, ki ščitijo slovensko manjšino v Italiji s posebnim poudarkom na Videmski pokrajini. Z njimi so Slovenci priznana manjšina, ki mora biti deležna zaščite, je poudarila. Še posebno je omenila poskuse, da bi slovenskim narečjem v Beneški Sloveniji in Reziji odrekli to, da spadajo v sklop slovenskega jezika.

Več: www.slomedia.it, www.delo.si

Marjana Mirković

6. september

Bazovica, Italija

Tradicionalni pohod v spomin na bazoviške junake

Planinska skupina KPD Bazovica

Na rednem pohodu okrog Bazovice, ki poteka po kraškem robu z vzponom na 674 metrov visoko Kokoš, so tudi letos sodelovali planinci KPD Bazovica. Domačini so jih lepo sprejeli, obnovili so stare in navezali nekatere nove stike in uživali v lepem sončnem dnevu. Razgledi s kraškega roba proti Koprskemu in Tržaškemu zalivu, kakor tudi proti dolini Glinščice in vrhovom Čičarije, so bili enkratni. Na letošnjem pohodu je sodelovalo izredno veliko ljudi, občutek je bil, da jih je bilo več kot tisoč.

Z vrha Kokoši, ki je na slovenski strani, so se pohodniki spustili do spomenika padlim antifašistom na Gmajni, kjer je bila osrednja komemoracija. Na slovesnosti se je zvrstilo kar

nekaj govornikov in vsi so poudarili potrebo po sožitju vseh narodov, ki živijo na tem območju, in po ohranjanju njihovih človekovih in narodnostnih pravic. Za planince je po slovesnosti sledilo še kratko druženje v Slovenskem domu v Bazovici.

Naslednje, 2010. leto, bo osemdeseta obletnica obsodbe in ustrelitve štirih mladih domoljubov in trideseti pohod bo posvečen njim v čast. Prav bi bilo, da se za ta okrogli jubilej tudi Slovenski dom KPD Bazovica z Reke boljše pripravi in aktivneje sodeluje, saj iz tega zgodovinskega dohodka izhaja tudi ime društva.

Darko Mohar

Gmajna pri Bazovici. Arhiv Darka Moharja.

11. september Zagreb Svet za narodne manjšine RH

Svet za narodne manjšine RH (Svet NM RH), ključno (in vladno) telo za manjšinsko politiko na Hrvaškem, je na seji 11. septembra ocenil in sprejel Poročilo o poteku vladnega Akcijskega načrta za uresničevanje Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin.

V nasploh pozitivni oceni vlade med drugim meni, da je dosežen nadaljnji korak naprej na področju manjšinskih pravic, kar naj bi potrjevali ukrepi, ki so jih po sprejetju omenjenega akcijskega načrta sprejeli vlada RH, pristojna ministrstva in telesa državne uprave. To velja predvsem za večja proračunska sredstva, namenjena programom kulturne avtonomije narodnih manjšin (dejavnost društev, op. ur.), sprva povečana za 5,01 %, po drugem rebalansu pa zmanjšana za 2,61 %, kar je, glede na leto 2008, še vedno za 2,4 % več. Po mnenju

sveta naj bi to pričalo o politični pripravljenosti, da se celo v krizi obdrži raven uresničevanja manjšinskih programov.

Napredek naj bi ugotavljali tudi na področju, ki zadeva sprejem pripadnikov manjšin v državno službo - v ministrstva, osrednje državne urade in upravne organizacije ter urade lokalne in območne (regionalne) samouprave. Vidni koraki naj bi bili storjeni tudi pri izobraževanju v jeziku in pisavi narodnih manjšin, predvsem pri izdaji učbenikov v manjšinskih jezikih in pri programu manjšinskih šol ter posebnih programih za šolanje pripadnikov manjšin. Glede sodelovanja manjšin v javnem življenju naj bi pohvala veljala sklepu o financiranju programov svetov in predstavnikov narodnih manjšin v letu 2009 na slabše ekonomsko razvitem območju, ki ga je vlada sprejela 16. julija letos. Posebej pohvalno pa naj bi bilo uresničevanje vladnega akcijskega načrta Desetletje za vključevanje Romov 2005-2015 na področju predšolske vzgoje, osnovnošolskega, srednješolskega in visokošolskega izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva in stanovanja za romsko narodno manjšino.

Kljub trdni politični volji vlade RH svet meni, da se pripadniki manjšin pri uresničevanju svojih pravic, predvsem glede vloge manjšinskih svetov, v praksi še vedno spoprijemajo s težavami na določenih ravneh lokalne in regionalne samouprave ter z njihovimi statuti, neusklajenimi z ustavnim zakonom. To velja tudi za uresničevanje uradne in javne uporabe jezika in pisave narodnih manjšin, pri čemer tudi niso rešena vprašanja izdaje javnih listin ter obrazcev v manjšinskih jezikih pripadnikom narodnih manjšin, pa tudi ne uporaba manjšinskega jezika v upravnih in sodnih postopkih.

Veliki problemi so pri dostopu do medijev na državni, regionalni in lokalni televiziji, pa tudi pri programih v jezikih narodnih manjšin, kot to narekuje Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih.

V nadaljevanju je še omenjena raziskava Fakultete za politične znanosti Univerze v Zagrebu (analiza ni priložena, op. ur.), in sicer o programu, ki na HRT in HR govori o narodnih manjšinah, in deležu tistega programa, ki poteka v manjšinskih jezikih. Iz analize je razvi-

dno, da javna TV in radio pri tem delno ali pa sploh ne izpolnjujeta svojih obveznosti.

Prav tako je še vedno pomanjkljiva zastopnost pripadnikov narodnih manjšin v telesih državne uprave in pravosodja v enotah lokalne in območne (regionalne) samouprave.

Svet meni, da bi veljalo v prihodnje posebno pozornost nameniti nadzoru uresničevanja manjšinskih pravic pri usklajenosti statotov, uporabi jezika in pisave narodnih manjšin ter zastopnosti pripadnikov narodnih manjšin v enotah lokalne in območne samouprave. Rečeno je še, da je treba še okrepiti izobraževanje pripadnikov narodnih manjšin in tudi odgovornih v telesih lokalne in območne samouprave.

V prihodnje bi se morali bolj posvetiti uresničevanju ukrepov akcijskega načrta pri dostopu pripadnikov narodnih manjšin do medijev in programov javnih radijskih in televizijskih postaj, za financiranje manjšinskega programa pa bi morali zagotoviti večje možnosti prek Fonda za spodbujanje pluralizma in raznovrstnosti v elektronskih medijih.

V sedanjem kriznem času bi morale nevladne organizacije in manjšinska društva, ki se financirajo iz proračuna RH, prilagoditi svoje programe (informiranje, založništvo, kulturni amaterizem in manifestacije) realnim možnostim.

Glede približevanja RH Evropski uniji pa sklepni proces usklajevanja zakonodaje z evropsko pomeni novo prilagajanje za manjšinska društva in ustanove, to pa bo, kot ob koncu sklepa piše predsednik sveta Aleksandar Tolnauer, zahtevalo nove strokovne in finančne podpore, ki bi jih veljalo vključiti v okvir omenjenega akcijskega načrta.

Marjana Mirković

11. september
HNK Ivana pl. Zajca, Reka
Sezona 2009/2010

Na tiskovni konferenci, namenjeni predstavitvi nove kulturne sezone, sta vodstvi reške drame in opere najavili program, ki ga bodo obogatili nov projekt KamovFest, organiziran v počastitev stote obletnice smrti književnika Janka

Polić Kamova, in sobotne koncertne matineeje. Gledališče napoveduje trinajst premier, po štiri v hrvaški in italijanski drami, tri v operi in dve v baletu. Tudi pri novem programu v tej sezoni bodo sodelovali slovenski umetniki, tokrat bo to Matjaž Latin, ki bo na malem odru režiral črno komedijo Splošna bolnišnica Hrista Bojčeva, ravnatelj opere Ozren Prohić pa je napovedal, da bo med gostujočimi umetniki tudi Damir Zlatar Frey.

Zaradi velikega zanimanja bodo v gledališču nadaljevali organizirane in vodene brezplačne ogledе. Potekali bodo ob 17.30 vsak prvi ponedeljek v mesecu, začeli pa se bodo oktobra. Obiskovalci bodo slišali zgodbo o nastanku gledališča, arhitekturi samega poslopja in znamenitostih njene notranjosti ter si ogledali tudi obe slovesni odrski zavesi, deli slikarjev Ottona Glihe (predstavljen javnosti 27. novembra 1981) in Matka Trebotića (predstavljen 18. oktobra lani).

V tej sezoni bodo na programu tudi reprize, naj omenimo predstave *Črnc* Tatjane Gromača z režiserjem in scenografom Tomijem Janžičem in skladateljem Tomažem Gromom, muzikal *Nonsense*, hommage Galianu Pahorju, legendi muzikala, v režiji in koreografiji Mojce Horvat ter *Lepotica in zver*, Jelene J-Zlo Tondini, po motivih pripovedke Jeanne-Marie Le Prince de Beaumont in scenarija Jeana Cocteauja, *treš bajka*, v režiji Vita Tauferja. Marjana Mirković

Prizor iz predstave *Črnc*. Foto: www.hnk-zajc.hr

V spomin na osvoboditev iz italijanskega koncentracijskega taborišča v Kamporju na Rabu je v spominskem parku tudi letos potekala slovesnost. Vence pred obelisk na spominskem pokopališču so položile delegacije mesta Rab in občine Lopar, Društva borcev in antifašistov Rab, Zveze združenj borcev NOB in taboriščnikov iz Slovenije - Taboriščnega odbora za Rab in Gonars, Mesta Čabra, koordinacije judovskih občin Hrvaške, Grobinščine in dvainpetdesetčlanska skupina nekdanjih taboriščnikov in njihovih potomcev iz Čabra, med katerimi sta bila tudi podpredsednik mestnega sveta Vidoslav Žagar in predsednik sekcije internirancev iz Čabra Anton Erent. Slovensko delegacijo je vodil dr. Anton Vratuša, rojen leta 1915, ki je bil pri osvobajanju taboriščnikov 11. septembra 1943 namestnik komandanta Rabske brigade. V brigadi je bilo največ Slovencev, zatem Judov (Judovski bataljon) ter prek šestdeset taboriščnikov iz Čabra in petdeset iz Kastva.

Navzoče, med katerimi so vsako leto tudi preživeli taboriščniki in njihovi družinski člani ter svojci pokojnih žrtev, je najprej pozdravil rabski župan Zdenko Antešič, čigar starši so med delovanjem taborišča tvegali življenje, da bi pomagali posameznikom, ki so se znašli zunaj bodeče žice. Zdenko Antešič je ob tej priložnosti med drugim zagotovil, da bodo mestne oblasti po svojih močeh storile vse, kar je mogoče, da bi na kraju nekdanjega taborišča zgradili muzej v spomin na žrtve in opomin prihodnjim generacijam, z opozorilom na čase, ki se ne bi smeli ponoviti.

Dr. Anton Vratuša pa je v svojem nagovoru obudil spomin na to strašno obdobje, v katerem je vsak dan nasilno ugasnilo življenje od trideset do sto taboriščnikov. A tudi v takšnih razmerah se ljudje niso predajali, skupina slovenskih aktivistov je ilegalno delovala in si prizadevala dvigniti moralo in odpraviti apatijo, ki ji je podlegel del taboriščnikov. V imenu prebivalstva iz Čabra je navzoče nagovoril taboriščnik Antun Malnar in se spomnil, kako se je v taborišču povsem izčrpan za las izognil smrti. Judovsko delegacijo je predstavljal Jozef Papo

in v krajšem govoru omenil veliko tragedijo njegovega naroda med drugo svetovno vojno. Z besedami, da bo v teh krajih antifašizem živ vse dotlej, dokler bodo tu pokopališča nekdanjih taborišč kot fašističnih tvorb, je navzoče nagovoril še predsednik Društva antifašističnih borcev in antifašistov Raba Ivo Barić. Spominsko slovesnost na pokopališču je z nastopom partizanskih pesmi sklenila pevka skupina iz Podgore pri Ložu, člani razširjenega odbora za zgraditev muzeja, sicer predstavniki omenjenih delegacij, pa so se zatem v hotelu Istra sešli na seji.

Kot je znano, je taborišče Kampor na Rabu sodilo med najhujša italijanska koncentracijska taborišča. Zgradili so ga poleti 1942 in še pred končano gradnjo so fašisti tja zaprli več simpatizerjev NOB. Z območja Čabra je bilo v taborišču zaprtih približno tri tisoč in pol ljudi, od novorojenčkov do oseb v visoki starosti. V takratni okraj (kotar) Čabar sta spadali tudi slovenski občini Draga - Trava in Osilnica (Dravska in pozneje Savska banovina), njuno prebivalstvo je doletela enaka usoda kot prebivalce Čabra. To območje je bilo tudi v teh strahotnih razmerah neločljivo povezano s slovenskim narodom. Po vrnitvi iz taborišča preživeli niso imeli ne kam iti niti se s čim prehraniti. Slovenski kraji, ki so pripadali Ljubljanski (italijanski) provinci, niso bili tako opustošeni in zaradi človeške solidarnosti v teh krajih so bili rešeni številni čabranski povratniki. Taboriščnikom - med 27. junijem 1942 in 11. septembrom 1943 - jih je bilo približno 15.000, se je maja in junija 1943 pridružilo še 3360 Judov. Več kot 4500 ljudi v strahotnih razmerah ni preživelo, a zaradi nepopolnih spisov je identificiranih samo 1477 imen. Slovenci, včasih cele družine, so morali v taborišče največkrat zato, ker se očetje in sinovi niso hoteli priključiti domobrancem. Taboriščniki, ki so bili prisiljeni živeti v nečloveških razmerah, so se zaradi strahu za svoje življenje organizirali v gibanje, ki je sčasoma preraslo v osvobodilno. Po kapitulaciji Italije so taboriščniki s pomočjo prebivalcev Raba 11. septembra 1943 razorožili 2200 Italijanov na otoku in dva dni pozneje oblikovali rabsko brigado. Za poveljnika je bil izbran mornariški častnik jugoslovanske vojske Franc Potočnik, za namestnika pa častnik Anton Vratuša. Njeno oblikovanje - sestavljali so jo Slovenci, Hrvati in Judi - pa pomeni edinstven

podvig samoosvoboditve taboriščnikov.

Za pokopališče skrbi mestno komunalno podjetje na Rabu, vzdrževanje pa finančno podpira tudi Republika Slovenija. V obdobju šestinšestdesetih let, kar obstaja, so ga večkrat obnovili, ob šestdesetletnici pa so postavili ploščo s seznamom vseh identificiranih žrtev. Na njej je 1433 imen, številka pa še vedno raste, zahvaljujoč dolgoletnemu predsedniku slovenskega Taboriščnega odbora Rab-Gonars, Hermanu Janežu, ki je kot otrok doživel in preživel vse strahote tega taborišča.

Za ta vojni zločin v Italiji ni nihče odgovarjal in nihče ni bil obsojen, med drugim na spletni strani www.muzej-kampor.croatia-rab.com piše profesor Ivo Barić, član Iniciativnega odbora za zgraditev Spominskega muzeja Kampor na Rabu. Ta naj bi nadomestil današnjo praznino na kraju zločina, kjer je bilo taborišče, in vse ljudi opozarjal na čas, ki se ne bi smel nikoli več ponoviti.

Slavko Malnar, Marjana Mirković

Koncentracijsko taborišče Kampor.

Foto: www.muzej-kampor.croatia-rab.com

12. september
Središče ob Dravi
Dnevi buč
MePZ KPD Bazovica, zborovodja Franjo Bravdica

Kot nam je sporočil pevec Boris Rejec, je MePZ KPD Bazovica tudi letos sodeloval na prireditvi Dnevi buč v Središču ob Dravi. Čeprav so peli oslabiljeni in brez osmih pevcev, jim je uspelo nastop opraviti zelo dobro in za nastop požeti topel in dolg aplavz množice, ki jih je poslušala. Zapeli so šest pesmi: Bazovica, Vela

luka, Otvori mi vrata, Planinska, Jurjevanje in na koncu še Pesem o svobodi.

Na sejmu je skupno nastopalo več kot dvajset pevskih zborov, folkloristov, drugih skupin in harmonikarjev. Četudi nastop na takšnih srečanjih za zbor ni ravno vsakdanja dejavnost, pa so pevci zadovoljni zaradi odziva in povabila ter veseli, da lahko na najlepši način predstavijo del svoje dejavnosti, meni Boris Rejec.

Marjana Mirković

Vse v znamenju buč. Foto: Boris Rejec

12. september
Brod ob Kolpi
Čiščenje Kolpe

Društvo za šport, rekreacijo in turizem Kolpa (Kupa) iz Broda ob Kolpi in člani turistično-športnega društva Kostel iz Kostela že peto leto zapored organizirajo večurno čiščenje reke, in to trikrat na leto: ob dnevu svetovnih voda ter na začetku in koncu turistične sezo-

ne. Akcija obsega 30 km Kolpe, tokrat so zaradi nižjega vodostaja reke čistili območje od Fare do Bilpe. S čolni za rafting so odnašali odpadke iz nedostopnih delov reke in kopališč. V akciji sodelujejo tudi domačini z obeh bregov reke, temu pa sledi tradicionalno druženje. Sicer pa je čiščenje na slovenski strani organizirano že skoraj dve desetletji, ob sodelovanju prebivalstva z obeh strani, vendar je za *uradno* dvostransko sodelovanje poskrbelo šele društvo Kolpa. Kot poudarjajo udeleženci in piše Novi list, so znova dokazali, da je skupno življenje in sožitje močnejše od političnih prepиров.

Marjana Mirković

12.-13. september
Izvir Mure, Avstrija
Planinci RTV Ljubljana in KPD Bazovica

Mura je reka, ki izvira na višini 1898 metrov v Visokih Turah v Avstriji v zvezni deželi Salzburg. Od izvira do Brucka na Muri teče v smeri zahod-vzhod, na severu jo omejujejo Nizke Ture. Nato zavije proti jugu skozi glavno mesto avstrijske Štajerske Gradec vse do Ceršaka, kjer postane do Petanjcev mejna reka med Slovenijo in Avstrijo. Potem je od Petanjcev do Gibine v dolžini 27 km samo slovenska. V nadaljevanju teče po slovensko-hrvaški meji in na koncu še po hrvaško-madžarski meji ter se pri Legradu kot levi pritok izlije v Dravo. Mura je po nekaterih podatkih dolga 465 km, od tega v Avstriji 295 km, v Sloveniji pa 94 km.

Torej je to reka, ki povezuje štiri države in štiri narode. Ime ji izhaja iz indoevropskega korena *hmauro*, kaj pomeni temen. Ta koren najdemo v besedah *murnček*, *murka*, *čuri muri* in *muri* kot naziv za črnega psa.

Iz Reke je prišlo na zgodnjejutranji sestanek pred stavbo RTV-ja v Ljubljani devet udeležencev. Ljubljanskih planincev je bilo 20. Avtobus je že čakal in kmalu so planinci krenili na pot skozi karavanski predor in predor Katschberg do vasice Muhr, prvega večjega naselja ob toku reke Mure. Od tam je sledilo še nekaj vožnje po ovinkih do cestne zapore in parkirišča, kjer je najbolj utrujene prevzel kombi oskrbnika Sticklerhütte, kočje, v kateri je bilo rezervirano prenočišče. Preostali so prispeli do kočje po slabih dveh urah hoje, žal kar po cesti, brez bližnjic skozi gozd. Po namestitvi se

je cela skupina odpravila proti izviru, do katerega je bila še urica in pol lahke hoje, saj je izvir komaj 150 višinskih metrov nad hišo. Pot poteka po sicer lepi, ampak precej vlažni in travnati dolini brez gozda, z nekaj planinami in številnimi kravami. Z vseh strani se v dolino zlivajo številni visokogorski potoki in slapovi. V slovenskem delu Alp ni mogoče videti take obilice vode. To je zaradi nepropustnih kamnin v Visokih Turah. Po končanem pohodu je sledila še prijetna družabnost v koči, ki je trajala kar globoko v noč.

Naslednji dan je bila predvidena vrnitev do avtobusa in vzpon do spodnjega jezera Rotgülden, velikega in lepega jezera, v katerega se spušča več kot 100 metrov visoki slap iz zgornjega jezera. Jezero se leži pod nekaj čez tri tisoč metrov visokim Velikim Hafnerjem, za katerega so se bazoviški planinci dogovorili, da bo cilj naslednjega pohoda v Avstrijo. Ob jezeru stoji zelo lepa kočica z izredno gostoljubnimi oskrbniki, tako da je bil vzpon do jezera kljub dežju izredno lep delček dvodnevnega izleta.

Vožnja do Ljubljane je potekala v prijetnem vzdušju, izlet pa se je za udeležence z Reke končal pred osmo uro.

Planinci Bazovice se še enkrat prav lepo zahvaljujejo predsedniku PD RTV Ljubljana Branetu Krebsu, vodnikoma Branetu Žnidaršiču in Metodu Gašperlinu ter vsem ljubljanskim planincem za lepo organiziran izlet in prijetno družbo! Vsi skupaj pa se spet vidimo naslednje leto na Velebitu!

Darko Mohar

Ob jezeru Rotgülden. Foto: Darko Mohar

15. september
Mestna hiša, Reka
Informativna delavnica Program IPA

V okviru priprav na razpise za evropska sredstva je v mestni hiši znova potekala brezplačna informativna delavnica. Peturno predstavitev najpomembnejših informacij pred Prvim pozivom predložitve projektnih predlogov v okviru Programa IPA Jadranskega čezmejnega sodelovanja 2007-2013 sta organizirala Primorsko-goranska županija in ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in vodno gospodarstvo v sodelovanju s Skupnim tehničnim tajništvom omenjenega programa za evropska sredstva. Delavnica je bila namenjena zainteresiranim prijaviteljem projektnih predlogov, posameznikom, društvom oziroma vsem, ki se zanimajo za možnosti pridobitve nepovratnih sredstev v okviru Programa IPA Jadranskega čezmejnega sodelovanja 2007-2013. V njem je na razpolago skupno 75 milijonov evrov nepovratnih sredstev, rok za pripravo in prijavo Skupnemu tehničnemu tajništvu v Italiji pa je 29. oktober 2009. Projektni predlogi lahko zajemajo eno od naslednjih področij: gospodarsko, družbeno in institucionalno sodelovanje; naravna in kulturna bogastva ter preprečevanje rizika; dostopnost in omrežja.

Marjana Mirković

15. september
Cankarjev dom, Ljubljana
Slovenci v Bosni in Hercegovini

V Cankarjevem domu so odprli razstavo Stanislava Koblarja z naslovom Od zabrisa do prenove identitete; Slovenci v Bosni in Hercegovini 1530-2009. Kot je povedal sam avtor, ni želel podajati podrobnega pregleda preseljevanja, temveč je želel opozoriti na problem ohranitve njihove identitete. Razstava je postavljena na 24 panojih in se začne z eksotičnimi odhodi in popotovanji posameznikov ter skupin v te kraje, poudarek pa je na kontinuiranem bivanju, ki se začne z avstro-ogrsko zasedbo leta 1878 in traja vse do danes.

Po besedah avtorja razstave število Slovencev v BiH ni nikoli preseglo 7000 oziroma 0,3 od-

stotka skupnega števila prebivalstva. Zdi pa se mu pomembna dediščina 130-letne neprekinjene dejavnosti slovenske skupnosti v teh krajih, "ki se ponaša z izjemnim ugledom in nesorazmerno velikim deležem presežnikov na vseh področjih življenja".

Razstavo je odprl minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Boštjan Žekš, ki je preselejevanje Slovencev v BiH razdelil na tri valove: prvega, obdobje "eksotike", ki je, kot je dejal, trajala do 19. stoletja, ko so se v te kraje začeli priseljevati duhovniki, gozdarji in "panslovanski navdušenci", sodelujoči v bojih proti Turkom. Načrtno priseljevanje pa se je začelo v Avstriji, prvi in drugi Jugoslaviji. Poudaril je še, da precej Slovencev živi v BiH, a se jih ne da prešteti; njihovo preštevanje, kot vsake manjšine, je, kot je dejal, "smrtni greh". Pri tem je spomnil tudi na ugledne Slovence, ki so bivali v BiH, kot sta pisatelj Anton Aškerc in Ivan Cankar ter slikarka Ivana Kobilca. Več: www.uszs.gov.si, www.rtvsllo.is

Marjana Mirković

17. september
OŠ Pečine, Reka
Slovenščina v redni program šole

Na OŠ Pečine so prejeli uradno potrditev, da bo slovenščina uvrščena v redni program in po treh letih poučevanja postala ocenjevan predmet. Kot je povedala ravnateljica, ga bodo začeli poučevati najpozneje prihodnji mesec, prijave pa so začeli zbirati na začetku šolskega leta. Število zainteresiranih tudi letos presega trideset prijavljenih, ki se bodo slovenščino predvidoma učili v treh skupinah, šola pa bo v ta namen zaposlila posebno učiteljico.

OŠ Pečine je bila pred tremi leti edina javna ustanova in edina osnovna šola na Hrvaškem, kjer je bilo slišati slovenski jezik. Pouk je potekal kot prostovoljna dejavnost, ki jo je pozhrtvovalno vodila ravnateljica Irena Margan.

Letos spomladi je bila slovenščina uvrščena v redni program na OŠ Štrigova, kjer se nadaljuje tudi v tem šolskem letu, po enakem, manjšinskem modelu pa bo pouk v prihodnje potekal tudi v OŠ na Pečinah.

Marjana Mirković

18. september
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Romeo in Julija (pa še kaj)

Potekala je že peta ponovitev - če ne štejemo predpremiere - naše komedije *Romeo in Julija* (pa še kaj) avtorja Vjeka Alilovića in v režiji Serda Dlačića.

Dvorana našega društva je bila še kar napolnjena. Predstava je tekla zelo spontano in dobro, občinstvo se je vmes smejalo in tudi ploskalo, aplavz je bil pristržno dolg. Med občinstvom so bili nekateri naši člani in simpatizerji, ki so si sicer že ogledali komedijo in so si jo zaželeli spet pogledati. Očitno in nedvomno je, da nam tudi s to novo predstavo v prihodnje ne bo težko nastopati in da nam bo lepo in uspešno tudi na gostovanjih, kot je bilo na Cresu in v kampu Bučanje na Malem Lošinjju.

Zdenka Jelovčan

Prizor iz predstave. Arhiv dramske skupine KPD Bazovica.

18. september
Etnosmotra, Reka
Dnevi narodnih manjšin

Letošnje srečanje je v mestni hiši odprla okrogla miza z naslovom Uresničevanje pravic narodnih manjšin v RH, s poudarkom na manjšinah, ki živijo v državah nekdanje Jugoslavije. Znova je bilo slišati, da ima Hrvaška sicer dobro zakonodajo, kar zadeva manjšine, da pa njeno uresničevanje škriplje v praksi. To so podkre-

pili s primerom uporabe in varstva manjšinskih jezikov na območjih, na katerih so ti tradicionalno navzoči, a zaradi pomanjkanja izključno politične volje nimajo statusa drugega uradnega jezika.

Dr. Vesna Crnić Grotić z reške pravne fakultete, tudi podpredsednica Odbora Sveta Evrope za manjšinske jezike, je med drugim dejala, da za *posamezne jezike v določenih okoljih ni politične volje in posluha, da bi se zanje vzpostavilo ustrezno varstvo. Kot primer je omenila, da je omenjeni Odbor posredoval posebne pripombe glede varstva češkega jezika v Daruvarju in glede varstva madžarskega jezika v Belem Manastiru.*

Po nekaterih informacijah je pričakovati, da se bo tudi slovenščina uvrstila na seznam jezikov, ki jih Hrvaška priznava v okviru Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih.

Marjana Mirković

20. september
Etnosmotra
Folklorna skupina KPD Bazovica

Letošnja 13. *Etnosmotra*, kulturna prireditev narodnih manjšin na Reki, se je dogajala v Češkem domu. Začela se je v petek, 18. septembra, v hotelu Bonavia s predavanjem, nadaljevala z razstavo v popoldanskih urah in ob 19. uri s Festivalom otroške poezije. V nedeljo, 20. septembra, pa so ob 19. uri nastopile folklorne in vokalne skupine. Vmes sta v soboto ob 18. uri potekali tudi slovesnost uradne obletnice in odprtja Češkega doma T. G. Masaryka in ob enem proslava 15. obletnice delovanja Češke besede Reka s priložnostnim programom.

KPD Bazovica je predstavila naša na novo obnovljena folklorna skupina, ki jo uspešno vodita Alenka Juretić in Martina Mičetić iz KUD Zvir Jelenje. Pred prepolno dvorano so številne folklorne in vokalne skupine - skupaj jih je nastopilo trinajst - bolj ali manj uspešno plesale in pele: začelo se je s folklorno skupino iz Ostrave, Češka republika, končalo pa s skupino Pehlin Kings Društva Aškalič za Primorsko-goransko županijo z Reke.

Naša folklorna skupina je nastopila s spletom gorenjskih plesov. Lepo, veselo in sproščeno so

plesalke in en plesalec zaplesali in zaslužili velik aplavz. Dostojno so nas predstavili in bili smo ponosni, da imamo po nekaj letih premora spet folklorno skupino. Na Etnosmotri so nastopili: Jadranka Bistričić, Jasmina Dlačić, Zvezdana Gregoran, Nataša Grlica, Kristina Lalić, Elizabeta Prelovac, Jasna Tota, Marčela in Nina Vučković ter Zlatko Franović.

Na koncu prireditve je sledilo druženje za nastopajoče, preostali smo se pa zadovoljni vrnili domov.

Zdenka Jelovčan

Nastop folklorne skupine KPD Bazovica. Foto: Milan Grlica

Odprt Češki dom T. G. Masaryk

Češki dom na reškem Pehlinu (Ćićarijska ulica 20) je slovesno odprl reški župan Vojko Obersnel, ki je pred petimi leti položil tudi temeljni kamen poslopja, katerega zgraditev je dostojno zaznamovala 15. obletnico delovanja češkega društva Češka beseda Reka. Pred slovesnim programom je navzoče pozdravila predsednica Fanika Husak, slovesnosti pa so se med drugimi udeležili tudi češki veleposlanik v RH Karel Kühnl, poslanka češke in slovaške manjšine v saboru Zdenka Čuhnil, minister za znanost, izobraževanje in šolstvo Radovan Fuchs, primorsko-goranski župan Zlatko Komadina.

V zgraditev in opremo Češkega doma je vložnih več kot 6,4 milijona kun, pri čemer so gradnjo finančno podprli Mesto Reka (1,96 milijona kn), Vlada Republike Hrvaške (1,05 milijona

kn), Češka republika (754.900 kn), Primorsko-goranska županija (700.000 kn), Zveza Čehov v RH (510.000 kn) in Svet za narodne manjšine RH (470.000 kn). Za finančno podporo so poskrbeli tudi sami člani Češke besede (700.000 kn), preostali znesek pa so z donacijami zagotovile češke enote lokalne samouprave, društva in posamezniki.

Marjana Mirković

22. september

Ri info, Reka

Reške pešpoti

V okviru četrte etape Evropskega omrežja zdravih mest je projektni urad Reka - zdravo mesto v sodelovanju s planinskimi skupinami KPD Bazovica, PD Učka in PD Duga pripravil osnutek sprehajalnih pešpoti. Predstavili so jih ob Evropskem tednu mobilnosti in poimenovali po avtohtonem rastlinju, zamisel pa je likovno oblikoval Valter Stojšić.

Reški planinci, člani društva upokojencev in projekta Z gibanjem do zdravja so obiskali lokacije prihodnjih reških pešpoti, ki bodo s sprehajališči povezale najlepše predele mesta. Kot je rečeno na predstavitvi tega projekta, bodo pešpoti poimenovali s prepoznavnimi imeni primorskega rastlinja, denimo steza borovja in vresja (Donja Vežica-Gornja Vežica), maklenova in slezova steza (Gornja Vežica-Sveti Križ), steza jesena in šipka (Sveti Križ-Sveta Ana) ter steza hrasta in kadulje (Sveta Ana-Strmica-Trsat). Vse steze bodo naprej povezane z znanimi planinskimi potmi.

Eno od izhodišč projekta Z gibanjem do zdravja je ravno pešačenje, ki ima za cilj zdravo staranje. Pešpoti so zamišljene za rekreacijo, obenem pa mimoidoče seznanjajo z rastlinjem in dojemanjem prostora, prav tako dodatno bogatijo turistično ponudbo mesta Reka. Pešpoti Veli vrh in Preluk-Bivio sta predvideni tudi za sprehod oseb z invalidnostjo.

Za oživitev tega hvalevrednega projekta pa bo treba urediti steze, na nekaterih krajih postaviti ograje ali stopnice ter jih opremiti s signalizacijo in tablami s podatki. Več. www.novilist.hr

Marjana Mirković

NAPOVED OKTOBER

2. oktober, 18.00
Galerija Raj, Reka
Srečno 2. novo leto

Umetniški fotograf Karlo Dragan Došen bo v svoji galeriji predstavil nov dogodek. Tokrat gre za multimedijski projekt z naslovom Srečno 2. novo leto g. K. - lučica na K.

3.-4. oktober
Varaždin
Letno srečanje vseh slovenskih društev

Priprave na letno srečanje slovenskih društev na Hrvaškem so se začele kmalu po spomladanski seji krovne organizacije, na kateri so potrdili, da bo letos zbirališče v Varaždinu. Pričakovati je udeležbo vseh štirinajst društev, včlanjenih v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Skupno je sicer registriranih sedemnajst društev, toda dve sta menda le na papirju (SKPD Triglav v Karlovcu in SKD Ivan Cankar v Dubrovniku), društvo Gorski kotar iz Prezida pa v krovno organizacijo (še) ni včlanjeno. Pri organizaciji srečanja bo na pomoč priskočilo SKD Nagelj iz Varaždina.

Marjana Mirković

6. oktober
Palača Manzoli, Izola
Epidemične bolezni v Istri med 19. in 20. stoletjem

Okrogla miza z naslovom *Epidemične bolezni v Istri med 19. in 20. stoletjem* bo potekala pod znanstvenim pokroviteljstvom Inštituta za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani ter sorodnih društev iz Italije in s Hrvaške, organizator srečanja pa je Humanistično društvo za zgodovino, umetnost in kulturo Istre *Histria*.

Moderator bo prof. dr. Ante Škrobonja iz Hrvaškega znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture in predavatelj na reški medi-

cinski fakulteti, ki nas je o tem srečanju tudi obvestil in se mu najlepše zahvaljujemo. Med udeleženci z reške medicinske fakultete bo tudi dr. Amir Muzur, ki bo predstavil prispevek *Istrski sv. Rok: od zaščitnika pred kugo do zaščitnika pred kolero*.

Marjana Mirković

7.-11. oktober
Hrvaški kulturni dom na Sušaku
Krpanje mesta, mednarodni arhitekturni projekt

Zgodovinsko zaščitena skladišča ob morski obali v središču Reke so letošnja tema projekta *Krpanje mesta*, zamišljenega kot svojevrstna zbirka idejnih zamisli o tem, kako obnoviti in oživiti reško industrijsko dediščino. Pobudnik tega štiriletnega srečanja, ki se je začelo lani, je reško Društvo arhitektov v sodelovanju z mestnimi oblastmi.

Luška skladišča VI, VII in VIII, po rekonstrukciji 1895-1899, pri kateri je sodeloval tudi Venčeslav Čeligoj. Zbornik Arhitektura historicizma na Reki (2002).

Druga delavnica se imenuje *Nevidno mesto* - po mnenju stroke gre namreč za neznano in še nerazkrito "mesto znotraj mesta" -, potekala bo v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku, na njej pa bodo pod vodstvom svojih mentorjev, uglednih predavateljev s fakultet za arhitekturo iz Zagreba, Splita, Porta, Pecsca in Ljubljane, znova sodelovali študenti in premišljali o možnih vizijah prihodnjega razvoja Reke.

Ukvarjali se bodo z zgodovinskim sklopom velikanskih poslopij v reški luki, ki so nekdaj dvignila veliko prahu med luško upravo, ki jih je želela porušiti, da bi povečala površino luke, ter konservatorji in drugimi strokovnjaki, ki so se močno zavzemali za njihovo zaščito in jim je pri tem naposled tudi uspelo. Gre namreč za poslopja, ki so med najdragocenejšimi segmenti ne le reške, temveč tudi nacionalne gradbene dediščine, zaradi določenih značilnosti pa

edinstveni tudi v mednarodnem okviru.

Čeprav so nekatera uvrščena med spomeniško zavarovane kulturne dobrine, pa ni vizije, kaj storiti z njimi v prihodnosti. Odgovore na ta vprašanja bo morda prinesla napovedana druga delavnica Krpanje mesta.

Ohranjenih je devet luških skladišč, kot zanimivost pa naj omenimo, da je med njihovimi projektanti in izvajalci s konca devetnajstega stoletja tudi Venčeslav Čeligoj, arhitekt in gradbeni podjetnik slovenskega rodu iz znane reške družine Čeligoj. Več: www.novilist.hr, www.rijeka.hr
Marjana Mirković

Istvan Bacsak, Venčeslav Čeligoj, luško skladišče XV, 1897-1898, detajl. Zbornik Arhitektura historicizma na Reki (2002).

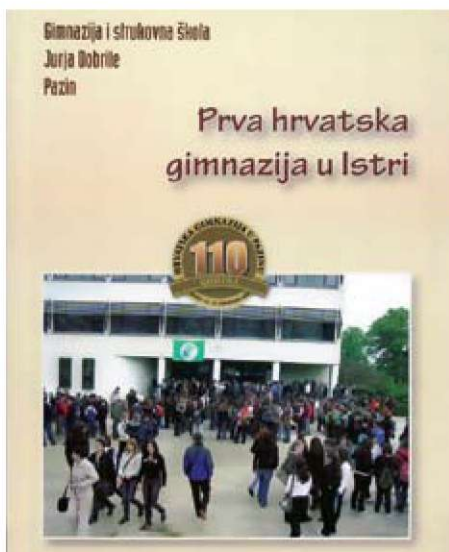
10.-17. oktober
Teden pazinske gimnazije

Gimnazija v Pazinu, z uradnim nazivom Gimnazija in strokovna šola Jurja Dobrile, bo z vrsto prireditev počastila 110. obletnico šole, v kateri so se šolali in poučevali tudi slovenski dijaki in profesorji, ob tej priložnosti pa so napovedali tudi izid spominske knjige.

Gimnazija je bila odprta leta 1899, po dolgotrajnem in vztrajnem prizadevanju tudi številnih istrskih preroditeljev. Imenovala se je Cesarsko-kraljevska velika državna gimnazija in je bila takrat prva srednješolska ustanova istrskih Hrvatov. Pomenila je tudi velik uspeh v boju za ohranitev narodnostne identitete hrvaškega prebivalstva v Istri, za njegov družbeni, kulturni in gospodarski razvoj ter napredek nasploh. Pazin je bil tradicionalno močno srednješolsko središče.

Zaradi protesta italijanskega prebivalstva v Istri je sočasno nastala tudi italijanska gimnazija, tako da je Pazin 1899 dobil še Ginnasio reale e Scuola reale superiore provinciale in Pisino.

Kot je zapisano na spletni strani šole, istrski Hrvati takrat niso imeli dovolj šolanega kadra, ki bi prevzel boj za uresničevanje nacionalne in politične emancipacije. Prvi ravnatelj gimnazije, nameščene v dvonadstropnici na Buraju, v bližini frančiškanskega samostana, je bil Fran Matejčić, dotedanji profesor v Kopru, za prva profesorja pa sta bila imenovana Josip Jošt in Josip Roža. Za vpis se je prijavilo 128 kandidatov, sprejet je bil 101 in 16. septembra 1899 je bil odprt prvi razred prve istrske hrvaške gimnazije. Kot prva in takrat edina takšna šola za vso Istro, kvarnerske otoke in del slovenske-

V počastitev jubileja je izšel tudi zbornik.

ga Primorja je na šolanje sprejemala otroke iz vseh krajev tega območja. Stara hrvaška gimnazija v Pazinu je delovala do leta 1918, ko je bila po italijanski zasedbi zaprta.

Med profesorji, ki so poučevali v gimnaziji, je bil pesnik Vladimir Nazor, pomemben pečat je vtisnil slikar in glasbeni pedagog Saša Šantel, med imeni so še Franjo Novljan, Franjo Droggy, Ivan Pregelj in drugi, zapisani ne le v zgodovini Pazina, temveč tudi v hrvaškem kulturnem in javnem življenju nasploh. Večkratni napredek družbenega razvoja v Pazinu je leta 1918 naglo zaustavila italijanska okupacija Istre in naslednji desetletji je tam delovala le gimnazija s poukom v italijanskem jeziku. V hrvaškem je pouk znova stekel leta 1945, po drugi svetovni vojni, v obnovljeni zgradbi na Buraju, in se pod imenom Hrvaška realna gimnazija nadaljeval leto dni pozneje v poslopju današnje mestne hiše do leta 1949. Tedaj se je šola preselila v novo poslopje, ki ga je zgradilo takratno Ministrstvo za prosveto Narodne Republike Hrvaške.

Marjana Mirković

12. oktober
Filodrammatica, Reka
Razstava fotografij

V dvorani Filodrammatice na Korzu bo odprta razstava fotografij reškega fotografskega kluba Color. V njem deluje tudi več članov Slovenskega doma KPD Bazovica, med drugimi Istog Žorž in Darko Mohar. Tematska razstava fotografij bo na ogled do 24. oktobra.

13. oktober, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Razstava fotografij
Planinska skupina KPD Bazovica

Odrpta bo nova razstava fotografij članov planinske skupine KPD Bazovica, ki jo vodi Darko Mohar. Sodelovali bodo Mario Aničič, Zoran Bistričić, Jasmina Dlačič, Marino Dubrović, Milan Grlica, Anatolij Hromin, Anita Hromin, Dionis Jurić, Darko Mohar, Jasna Tota in Mirko Valenčić.

Marjana Mirković

Predelske glave. Foto: Anita Hromin

16. oktober, 18.30
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Vpliv stresa na razvoj bolezni - korak
do zdravja

Predavanje bo tokrat posvečeno skrbi za zdravje. Profesor pedagogike Juraj Čačić bo govoril o tem, kako stres vpliva na razvoj bolezni in kako se izogniti njegovim škodljivim posledicam. V živo bo tudi prikazal način, kako je mogoče s tehniko avtogenega treninga in samohipnozo premagati stres.

Juraj Čačić je objavil več knjig: Uvod v alternativno medicino (1989), Hipnoza - medicina in zdravlilci (1990), Parapsihološki fenomeni (1992), Hipnoza in parapsihološki fenomeni (1994), *marketiško* basen Maček Tom (2001), Premagaj stres (2002) in Tai Chi Chuan (2004). Več: <http://www.geocities.com/jcacic/>
Marjana Mirković

16.-17. oktober, 10.00
Hrvaški kulturni dom na Sušaku
Moje, tvoje, naše
Interdisciplinarni festival

V okviru bogatega programa festivala, ki ga organizator, društvo *Drugo more*, pripravlja tudi v sodelovanju z Mirovnim inštitutom iz Ljubljane, bo v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku potekala konferenca o solidarnosti, zamišljena kot teoretična predstavitev razprav na

to temo. O pojmu solidarnosti v luči sodobne družbe, o tem, ali nam resnično primanjkuje solidarnosti in zasnovah za postavitve novih temeljev družbene solidarnosti, bodo med drugim razpravljali Edgar Buršič, Biljana Kašič, Davor Mišković, Ivana Momčilović, Marko Mrakovčić, Nikica Petković, Mirko Petrić, Ljubinko Pušić, Ovidiu Tichindeleanu, Stephen Wright in gostje iz Slovenije, Rastko Močnik, Gašper Kralj, Maja Breznik in Aldo Milohnič.
Marjana Mirković

20. oktober, 21.00
Jazz tunel, Reka
Jure Pukl Virus quartet

V klubu Jazz tunel bo nastopila skupina Jure Pukl Virus quartet v zasedbi: Jure Pukl, saksofon, Jani Moder, kitara, Michael Janisch, bas, Klemens Marktl, bobni.

Džezovski glasbenik mlajše generacije Jure Pukl velja za enega najpomembnejših džezovskih saksofonistov v Sloveniji, svojo skladateljsko zrelost je leta 2004 dokazal z avtorskim prvencem *The Wizard*, večkrat se je uvrstil v finale tekmovanj za slovensko skladateljsko nagrado Jazzon, leta 2005 pa tudi zmagal in pobral prvo nagrado mednarodne komisije in nagrado občinstva.

Marjana Mirković

23. oktober, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Bela krajina, evropska oaza

Slovenski književnik Jožef Škof bo v KPD Bazovica znova predstavil del svojega ustvarjanja. Kot je napovedal na svojem zadnjem obisku 23. januarja letos, bo tokrat predstavil knjigo z naslovom *Bela krajina - evropska oaza* in še, *Belokranjske izbrane pesmi*.

V obeh knjigah namenja osrednjo pozornost pestri kulturni dediščini Bele Krajine in predstavlja svoje razmišljanje o tem, kako to, še neznanu področje, ovrednotiti tudi v turizmu. Pri izboru belokranjskih pesmi pa je, kot piše, želel na enem mestu zbrati pesmi, že objavljene v vrsti drugih zbirk. Gre predvsem za obredne pesmi, ki se pojo ob Jurjevanju in kre-

sovanju, pa tudi za svatovske pesmi, šale in posmehulje ter otroške pesmi.

V priložnostnem programu bo nastopil mešani pevski zbor KPD Bazovica pod vodstvom Franja Bravdice, iz knjig pa bosta brala Alojz Usenik in Vitomir Vitaz.

Marjana Mirković

V ospredju pozornosti Jožefa Škofa je bogata kulturna dediščina ljubljene Bele krajine.

28. oktober
Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka, 18.00
Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, 19.00

Na sedežu svetov bo potekala redna seja, letošnja tretja. Na dnevnem redu je pregled tekočega poslovanja in vpogled v finančno stanje. Beseda naj bi tekla tudi o Kažipotu in predvsem razlogih za neredno izhajanje, kar povzroča nezadovoljstvo med prejemniki, ki kličejo urednico in se pritožujejo, saj niso pravočasno seznanjeni z dogodki in datumi izletov planinske skupine. Vabljeni.

Marjana Mirković

30. oktober, 20.15
Galerija Raj, Reka
Nočni tresljaji

V galeriji Karla Dragana Došena bo odprta razstava fotografij Josipa Markovića, člana fotografskega kluba Rijeka, ki živi in dela v Kastvu. Kot je rečeno v najavi, se bo avtor po tridesetih letih fotografiranja in triletnem ustvarjanju na predvečer Noči čarovnic predstavil z nočno temo.

Marjana Mirković

IZ DRUGIH DRUŠTEV

Slovenski dom v Pulju

SKD Istra v Pulju je postalo lastnik novih društvenih prostorov na naslovu Marina Držića št. 2 v neposredni bližini sedanjega sedeža na Ul. Hermana Dalmatina 4 v starem jedru mesta. Kot nam je z velikim zadovoljstvom sporočila predsednica društva Klaudija Velimirović, so pri tem podvigu, ki bo društvu omogočil nove dejavnosti, prejeli finančno podporo iz Slovenije. Na starem naslovu bo ostala galerija, tam pa bodo še naprej potekale prireditve, predavanja, seminarji, okrogle mize ter vaje pevskega zbora in telovadba.

V nove prostore bodo te dni preselili tajništvo, knjižnico, kreativno delavnico, učilnico za pouk slovenščine in sejne prostore. Nove prostore bodo pod imenom Slovenski dom v Pulju odprli 23. oktobra na letošnjih Dnevh slovenske kulture.

Ti bodo potekali od 22. do 24. oktobra, napovedal pa jih bo film Petelinji zajtrk, ki bo na ogled v kinodvorani Valli, na puljski ekonomski fakulteti pa bo sledilo predavanje z okroglo mizo na temo svetlobnega onesnaževanja, gosta bosta Andrej Mohar iz Slovenije in Korado Korlević iz zvezdarne Višnjan. V petek, 23., bodo ob 17.00 odprli Slovenski dom v Pulju, zatem razstavo akademskega slikarja Roka Zelenka iz Grožnjana in večer sklenili v kinodvorani Valli s filmom Pod njenim oknom, ki ga bodo znova predvajali dan pozneje, v soboto.

Tudi letos bo prireditev sklenil Slovenski večer, ki bo z vsakoletnim druženjem za vse člane tokrat v hotelu Histria, ob glasbenem programu v izvedbi moškega pevskega zbora Rogaška iz Rogaške Slatine.

Marjana Mirković

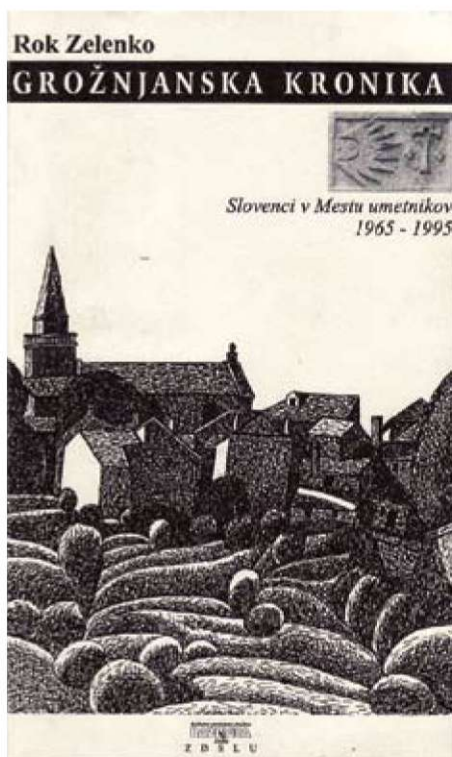
Rok Zelenko, *Smaragdno morje*, 2008. Iz kataloga.

Grožnjanska kronika - Slovenci v Mestu umetnikov

Kot nam je sporočil akademski slikar Rok Zelenko iz Grožnjana, je pričakovati ponatis njegove izredno odmevne monografske publikacije *Grožnjanska kronika - Slovenci v Mestu umetnikov 1965-1995*. Avtor jo je prvič pripravil na podlagi zbranega arhivskega gradiva, predstavljenega leta 1986 v galeriji Fonticus na razstavi Zgodovinska dediščina Grožnjana. Predvsem je pomemben bogato in natančno dokumentiran opazen delež slovenskih likovnih ustvarjalcev v tem mestecu.

Grožnjanska kronika - Slovenci v Mestu umetnikov 1965-1995 je izšla 1999, takrat v sodelovanju tudi s KPD Bazovica z Reke, in naletela na izjemno pohvalne ocene, tudi v strokovnih krogih. 300 izvodov je takoj pošlo, ves čas je veliko povpraševanje. Ponatis bo posodobljen z novimi podatki, vsebinsko bogatejši in v barvah, predvidoma tiskan tudi v hrvaščini in angleščini in v okviru mednarodnega sodelovanja, z izidom prihodnje leto pa bi obenem počastili tudi 45. obletnico likovne kolonije v Grožnjanu, ki so jo večinoma soustvarjali ravno slovenski likovni umetniki.

Marjana Mirković

Naslovnica zanimive publikacije iz leta 1999.

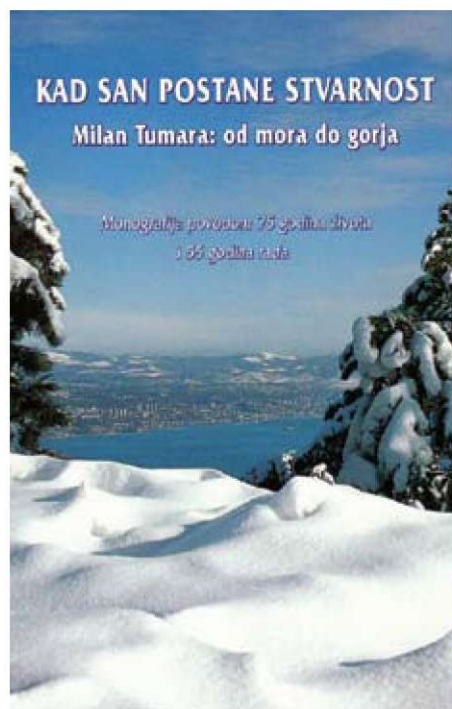
NOVO NA KNJIŽNIH POLICAH

Ko sanje postanejo resničnost
Milan Tumara: Od morja do gorja

Znani reški športni zanesenjak in funkcionar Milan Tumara je napovedal nadaljnje sodelovanje s slovenskimi športnimi organizacijami in posamezniki, ki jih bo reški Ski klub med drugim oktobra predvidoma povabil tudi na novo predstavitev 4. in 5. številke revije *Ski sport* na Reki. Izrazil je še zadovoljstvo zaradi dolgoletnih in odličnih stikov, zlasti s smučarskim klubom Branik iz Maribora, ter nam ob tej priložnosti podaril tudi monografijo z naslovom *Ko sanje postanejo resničnost*, izdano lani, ob njegovem 75. življenjskem jubileju in 55. obletnici dela.

Osnova zanjo je darilo veteranov smučarskega kluba Milanu Tumari ob njegovi sedemdesetletnici: gre za izbor iz bogate dokumentacije in obilice, več kot tisočih člankov, v obdobju od 1947 do 2003 objavljenih o tem športnem navdušencu in enem vodilnih članov reškega Ski kluba ter večdesetletnemu uredniku *Revije Ski kluba Rijeka*, prejemniku številnih nagrad in priznanj, ljubitelju smučanja, ki ima velikanške zasluge za popularizacijo tega športa na območju Reke in širše, avtorju znanega projekta Planimor, ki naj bi kvarnersko obalo povezal s planinskimi zaledjem.

Publikacija, ki ima ve kot štiristo strani in je bogato opremljena s fotografijami, spremlja tudi njegovo življenjsko pot in uspešno profesionalno kariero reškega gospodarstvenika, v ospredju pa je seveda najpomembnejša plat njegove dejavnosti, reško smučarstvo. Pri pripravi obsežnega dela so s prispevki desetih poglavij sodelovali ugledni predavatelji reške univerze, kot so prof. Josip Deželjin, prof.

Naslovnica obsežne publikacije.

Miljenko Dorić, prof. Ivan Vanja Franciško-
vič, prof. Ivan Mencer, prof. Rastko Schwalba,
prof. Vidoje Vujić, prof. Ratko Zelenika ter dr.
Vlasta Brozičević, mag. Anđelko Krpan in knji-
ževnik Srečko Cuculić, recenzijo pa so napisali
akademika Petar Strčić in Vladimir Stipetić ter
prof. Dragan Milanović. Med tistimi, ki so Mila-
nu Tumari izrekli priznanje in čestitke ali mu
pisali hvalnice in z njim sodelovali, so skoraj
vsa znana in vidna imena iz reškega športne-
ga, političnega, znanstvenega in gospodarske-
ga življenja, ne manjkajo pa niti nekdanji in
sedanji najvišji predstavniki državnih oblasti
ter seveda osrednji slovenski športni delavci iz
smučarskih vrst. S pogledom v zgodovino smu-
čarstva na Reki in Primorsko-goranski županiji
je publikacija zanimivo čtivo in prava zakladnica
tudi drobnih in dragocenih podatkov, med
katerimi najdemo tudi slovenska imena.
Monografija je prvo od načrtovanih treh del,
naslednji bosta predstavili delo in študije Mila-
na Tumare ter evidentirani odziv.
Marjana Mirković

AKTUALNO

Ustavne spremembe

Slovenci na Hrvaškem so bili, skupaj z Bošnjaki, pred dvanajstimi leti izbrisani iz preambu-
le hrvaške ustave. V vsakdanjem življenju tega
ni občutiti in vrnitev v ustavo ni tema, ki bi
ji rojaki namenjali pozornost, a upravičeno je
pričakovati, da bodo oblasti vrnila že doseže-
no. Priložnost je letošnji poseg v ustavo, ki na-
poveduje spremembe predvsem v prilagajanju
hrvaške zakonodaje Evropski uniji. Poslanec dr.
Šemso Tanković, ki v saboru med petimi ma-
njšinami, poleg albanske, bošnjaške, črnogor-
ske in makedonske zastopa tudi slovensko, ob
tem izraža nezadovoljstvo in napoveduje, da
bo umaknil svojo podporo vladi, če imeni obeh
manjšin ne bosta vrnjeni v ustavo, saj mu je
to zagotovila tudi sedanja premierka Jadran-
ka Kosor.

Med vprašanji, ki spremljajo postopek ustavnih
sprememb, je med drugim tudi ureditev
volilnih imenikov, za katere predstavniki manj-
šin že več let zahtevajo uskladitev s podatki iz

ljudskega štetja, odprta pa ostaja tudi zagoto-
vitev pravice do dvojnega glasovanja.
Marjana Mirković

Revščina v Sloveniji

V Sloveniji je lani pod pragom revščine živela
več kot desetina ljudi, kar je skoraj za odstotek
več kot leto prej. Prag revščine se je zvišal
na 545 evrov za odraslo osebo.

Kot je znano, minimalna plača za delo s pol-
nim delovnim časom od 1. avgusta 2008 znaša
589 evrov, torej je prag revščine le 44 evrov
pod njo.

V Sloveniji je letni prag tveganja revščine za
enočlansko gospodinjstvo lani po statistič-
nih podatkih znašal 6.535 evrov. Neto doho-
dek oseb, ki so živele pod pragom revščine, je
bil torej na mesec nižji od 545 evrov na odras-
lo osebo (pred tem je bil prag revščine 495
evrov). Štiričlanska družina z dvema odraslima
in dvema otrokoma, mlajšima od 14 let, je mo-
rala imeti v letu 2008 najmanj 1144 evrov neto
dohodka na mesec, da je bila nad pragom re-
vščine, dvočlansko gospodinjstvo brez otrok pa
je moralo imeti najmanj 817 evrov na mesec.
Več: www.rtv slo.si
Marjana Mirković

ZANIMIVOSTI

Grobišče ob Tobačni tovarni v Ljubljani

Med zaščitnimi arheološkimi izkopavanji ob nekdanji
Tobačni tovarni so arheologi odkrili ostanke
rimskega grobišča iz 1. stoletja našega štetja.
Grobišče je ležalo ob cesti, ki je iz antične Emonne
vodila proti Akvileji, današnjemu Ogleju. V
antiki je bila namreč navada, da so umrle pokopavali
ob cestah, zunaj obzidja. Grobišče je bilo po vsej
verjetnosti namenjeno za pokope eni ali
dvema generacijama Emoncev, vidni pa so tudi
pokopi iz 3. in 4. stoletja. Dolej so izkopali 25
grobov; enkrat gre za pokop v kamniti pepelnici,
dva grobova sta bila skeletna, preostalo pa
so bili žgani grobovi, v katerih so našli amfore
ali steklene žare. Od grobnih pridatkov so odkrili
predvsem keramične izdelke, in sicer oljenke ter
namizno posodje.

Arheološka izkopavanja ob nekdanji Tobačni tovarni so zajela 350 kvadratnih metrov površin. Začeli so jih sredi avgusta, glede na dosežane izkope pa pričakujejo še precej najdb.

Varne točke - zavetje za otroke v težavah

V Sloveniji je več kot dvesto Varnih točk (VT), javnih prostorov, označenih s posebno nalepko, v katere se lahko po pomoč zatečejo otroci in mladostniki, ki se znajdejo v težavah ali kakršni koli stiski, če so žrtve medvrstniškega nasilja, potrebujejo pomoč pri domači nalogi, ne morejo priti domov, ker so, na primer, izgubili ključke, ali ne morejo priti v stik s starši. V Varnih točkah, ki so v lekarnah, knjižnicah, cvetličarnah in mladinskih centrih, so posebej usposobljeni prostovoljci, ki otrokom znajo pomagati, jim zagotavljajo ustrezno zaščito, svetujejo ali zanje pokličejo starše.

Projekt Varnih točk, ki ga podpira tudi policija, je Unicef začel izvajati leta 2003. Ponekod, npr. v Novi Gorici, so VT za otroke, ki sicer niso v nevarnosti, a imajo doma težavne razmere in nimajo primerne prostora za opravljanje šolskih obveznosti. Nema lokrat so namreč tarča medvrstniškega nasilja, ko jim grozijo tudi, da ne smejo na policijo.

Otroke Unicef obvešča na različne načine. Na začetku šolskega leta so v šolah na območjih, kjer so Varne točke, razdelili zloženske in urnike, ki imajo na hrbtne strani zemljevid z okolico in VT. Razredniki so jih razdelili učencem in

Varnostne točke so posebej označene.

jim povedali, kje je njim najbližja VT. V kratkem naj bi Varne točke postale tudi vse enote Mestne knjižnice Ljubljana in pozneje tudi vse knjižnice po Sloveniji. V enajstih občinah po Sloveniji je že več kot dvesto VT, v kratkem bodo odprte še VT v Kamniku in na Ptuj, poleg knjižnic pa so VT še v trgovinah, bankah, društvih, frizerskih salonih, na železniških in avtobusnih postajah, srednjih šolah, zdravstvenih domovih in domovih starejših občanov, zavovalnicah, cvetličarnah in lekarnah.

Marjana Mirković

Reško podjetje ponuja postransko delo osebi z odličnim znanjem slovenskega jezika, zaželena izobrazba s področja jezikoslovja/družboslovja. Nujna uporaba računalnika in dostop na internet. Vsi zainteresirani lahko pokličejo na telefonski številki

403 185 in 403 188 ali pišejo na info@micportal.com

Veleposlaništvo Republike Slovenije v RH
Alagovičeva 30, 10 000 Zagreb, RH
Veleposlanik:
dr. Milan Orožen Adamič

Uradne ure:

ponedeljek-petek od 9.00 do 12.00

tel.: + 385 1 63 11 000

faks: + 385 1 61 77 236

e. pošta: vzg@gov.si

spletna stran: <http://zagreb.veleposlanistvo.si>

Konzularne informacije

tel.: + 385 1 63 11 014, + 385 1 63 11 015

faks: + 385 1 46 80 387

konzularni pult (v uradnih urah za stranke):

tel.: + 385 1 63 11 013, + 385 1 63 11 026

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen

kontakt z dežurnim diplomatom:

med tednom: od 16.30 ure

v času vikenda in praznikov: 24 ur

tel.: +385 98 462 666

Konzularni dan na Reki, Slovenski dom

KPD Bazovica:

predvidoma 4. novembra 2009 od 10.00 do 13.00

in od 16.00 do 18.00

Generalni konzulat RS, Split

Častni konzul Branko Roglič

Tel./fax: +385 21 389 224

e-mail:

generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr

uradne ure konzulata:

ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00